

Інформаційно-консультативний жіночий центр

ПОГОВОРИМО ПРО МАЙБУТНЄ

Київ
2013

Поговоримо про майбутнє / Олена Суслowa. – К.:
ФОП Москаленко О.М., 2013. – 48 с.
Видання надруковано за фінансової підтримки
МБФ «Український жіночий фонд».

Ця брошура – довірча розмова з батьками, педагогами, небайдужими людьми, які прагнуть щасливого майбутнього для дітей і бажають докласти власних зусиль для побудови такого майбутнього вже сьогодні на засадах рівності, толерантності, любові. Брошура розрахована на широке коло читачів і читачок.

Ця брошура надрукована за фінансової підтримки МБФ «Український жіночий фонд». Відповідальність за зміст брошури несе Інформаційно-консультативний жіночий центр.
Інформація, яку представлено в брошурі, не завжди відображає погляди МБФ «Український жіночий фонд» www.uwf.kiev.ua.

ISBN 978-966-2214-18-5

© ІКЖЦ

ПЕРЕДМОВА

«Дитина й мати» – ці два слова традиційно слідують як в державних документах, так і в творах мистецтва і на побутовому рівні. Безумовно, слово «дитина» невід’ємне від слова «мати», але також безумовно, що це слово невід’ємне від слова «батько». В житті часом буває інакше, і відповідальні за це люди, але аж ніяк приналежність до тої чи іншої статі. Тому ця розмова звернена до обох – і до матері, і до батька. Вона також звернена до педагогів, які непростим шляхом крокують разом з дітьми до дорослішання і зрілості.

Коли дитина з’являється в цей світ, її називають дівчинкою чи хлопчиком згідно зовнішніх ознак. В цей момент дитина ще нічого не знає про те, як їй поводитися чи якою бути в якості «хлопчика» чи «дівчинки». Вона перетворюється в жінку чи чоловіка під впливом різних очікувань суспільства.

Протягом життя чоловіки і жінки відчують різні стани внаслідок відмінностей в їх тілах (наприклад, пологи). Але те, що роблять жінки і чоловіки, переважно залежить від традицій, переконань, організацій, які оточують людину. Саме вони несуть в собі уявлення про те, якими мають бути чоловіки і жінки.

Стереотипи – це звичні уявлення про людину, яка належить до певної групи (расової, статевої, етнічної, вікової, іншої). Вони складаються в нашій свідомості під впливом суспільства.

Безпосередній вплив здійснюють:

- сім'я, традиції, культура
- школа
- робота
- політика й ідеологія
- засоби масової інформації
- насильство

В давні часи, щоби вижити, люди часто жили великими групами – це були види раннях сімей. З часом сім'я змінювалася. Нині сім'я для різних людей означає різні форми. Дехто будує традиційну патріархатну сім'ю, в якій чоловіки мають більшу владу і свободу; інші створюють союз жінок і чоловіків, які бажають рівних прав в своїх сімейних ролях і обов'язках.

Педагоги в школі по-різному ставляться до хлопців і дівчат, пропонуючи їм різні уроки праці, заохочуючи хлопців більше до точних наук, а дівчат – до гуманітарних. Це не завжди відповідає потребам школярів і школярок. Різні роботи вимагають різних фізичних і розумових здібностей і навичок, але таланти і навички не завжди залежать від статі.

Хоча стереотипи створюють враження, буцімто вони полегшують розуміння і класифікацію навколишнього світу, проте вони закривають сутність кожної конкретної людини.

Засоби масової інформації створюють на своїх шпальтах і екранах чоловіка, подібного до Атланта, який тримає світ на

своїх плечах, а жінку – в ролі берегині з дитиною на руках або «ляльки» в руках того ж Атланта.

Традиції і культура часом намагаються виправдати ситуації, описані вище, забуваючи інші традиції, які можна знайти в кожній культурі. Деякі ідеології не завжди толерантно ставляться до тих жінок і чоловіків, які бажають побудувати своє життя на засадах толерантності, вбачаючи в гендерній рівності навіть загрозу державній безпеці, певно, забуваючи, скільки небезпек принесло і несе в собі суспільство, побудоване на зверхності, підпорядкуванні і страхах. Такий страх домігаторні ідеології намагаються і сьогодні поселити в серцях людей, лякаючи їх тим, що гендерна рівність зруйнує те, що справді вже давно почали руйнувати зовсім інші процеси, від яких нас хочуть відвернути.

Насильство пригнічує, принижує, знищує людину, її особистість і індивідуальність. Внаслідок чого людина не вірить в свої сили, не здатна до вільного розвитку, вдається до «компенсації» за рахунок приниження слабкіших, потурання низьким інстинктам.

Якщо Ви бажаєте будувати своє власне життя і життя своїх дітей на традиційних світових цінностях, що споконвіку поважали в Україні – толерантності, рівності, повазі до інших, Вам варто читати далі, щоби дізнатися, зрозуміти і навчитися цьому. Інших просимо залишити цей текст і зайнятися іншою справою.

ЯК НАВЧИТИСЯ БУДУВАТИ СВОЄ ВЛАСНЕ ЖИТТЯ, ЖИТТЯ СВОЇХ ДІТЕЙ І ДІТЕЙ ЗАГАЛОМ НА ЗАСАДАХ РІВНОСТІ?

Універсального рецепту для цього нема – і це добре, бо є простір для творчості і різноманіття, але є тенденції, є успішні практики, є вдалі приклади. Ми зупинимося, зокрема, на одному такому прикладі, який народився і розвивається в Україні, і став прикладом для педагогів і батьків ще в 10 країнах світу – таких різних і не подібних одна до одної як Афганістан і Литва, Таджикистан і Грузія, Молдова і Індонезія, Азербайджан, Казахстан, Киргизстан, Узбекистан. Це – уповноважувальна освіта¹.

¹ www.empedu.org.ua

«Уповноваження» – це старий термін з новим змістом. Означення «уповноважений» чи «уповноважена» вживається в наступних словосполученнях – «уповноважений посол», «уповноважена з прав людини», тощо. Це означає, що ця людина має «повні важелі» для презентації своєї країни за кордоном або в питаннях захисту прав людини. Безумовно, ті «повні важелі» обмежені, але це обмеження є проявом внутрішньої сили, а не безсилля.

За аналогією, кожна людина має повні права («повні важелі») на повну самореалізацію, самопрезентацію незалежно від... (читаємо далі будь-який міжнародний документ чи, наприклад, нашу Конституцію, Стаття 24) «раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань», тощо. А ми ще додаємо – від віку, бо думка і позиція кожної дитини так само цінна і заслуговує на повагу.

Як і чому почалася програма? Її засновниці вирішили створити програму для своїх дітей – щоби ті принципи, на яких вони виховують своїх дітей, були доступні і їх друзям і подругам, допомагали їм у складних ситуаціях розв'язувати їх з найменшими втратами.

Що добре зроблено для себе – допомогло і досі допомагає іншим. Практика нашої програми складає вже більше 15 років, десять країн, тисячі учасниць і учасників різного віку, національності, віри, освіти, тощо.

Кажуть, правильно те, що працює. А в нашому випадку, перш за все, працюють принципи співпраці та ненасильства. Саме з них ми починаємо будь-який семінар, тренінг, ними користуємося самі, виховуємо дітей, будуємо стосунки з іншими. Ознайомтесь з принципами – можливо, вони допоможуть і вам.

**ПРИНЦИПІВ
СПІВПРАЦІ
І НЕНАСИЛЬСТВА**

1 ПРИНЦИП ПУНКТУАЛЬНОСТІ І САМОДИСЦИПЛІНИ «ПРИХОДИТИ ВЧАСНО»

Дисциплінованість важлива не лише по відношенню до себе, а і до інших оточуючих нас. Свобода – це усвідомлена необхідність. Усвідомлена необхідність поважати право інших не втрачати час на очікування тих, хто приходить пізніше.

2 ПРИНЦИП ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ, ДО ІНШИХ, ДО ІДЕЙ

Позитивне налаштування створює дружню безпечну атмосферу, яка уможливорює подальше уповноваження. Позитивне ставлення до себе і до інших веде до конструктивного підходу, запобігає руйнівним процесам. Виважений свідомий оптимізм дає можливість людині будувати своє майбутнє і в будь-якій ситуації думати про реальні позитивні зміни, які ми плануємо і здійснюємо.

3 ПРИНЦИП НЕ-КРИТИКИ НЕ КРИТИКУВАТИ СЕБЕ, ІНШИХ, ІДЕЇ, ТОЩО

Різниця в думках і позиціях виходить не з різниці в якостях, характеристиках, але і в засобах відображення однієї і тої ж реальності. Згадаймо індійську притчу про сім сліпців, які доторкнулися слона з різних кінців. Суперечка семи сліпців продовжується довічно...

Ніхто не знає істини, кожна людина знає лише її частину, при цьому частини ці різні. Але в суперечці ми схильні часом думати, що наша думка єдина, правильна і найкраща. Тому думка іншої людини повинна бути невірною, поганою і бути інакше не може. Ми також хочемо змінити позицію інших, хочемо, аби інші визнали нашу правоту. Така позиція проявляється в формі біполярного мислення. Це схематичний спосіб, який передбачає дві оцінки: добрий – поганий, білий – чорний, нормально – аномально. Біполярне мислення призвело до того, що бути нормальним означає бути добрим і правим, а ненормальним – бути неправим і поганим. Ми звикли до цього, що в кожному конфлікті хтось має бути «винним». Говорячи і вчиняючи так, ми забуваємо, що можливий ще і третій, четвертий шлях. Що життя значно різнобарвніше і тим воно привабливе.

Подібне ставлення можливе не лише по відношенню до інших, а й до себе. Замість змістовного аналізу того, що відбувається, людина часом починає «гризти» себе чи інших, виголошуючи вирок, даючи оцінки, які приречують людину, ідею, ситуацію на неможливість змін, а тому є дуже небезпечними.

4 ПРИНЦИП ГОВОРИТИ ПО ЧЕРЗІ, ПО ОДНІЙ ЧИ ПО ОДНОМУ, КОРОТКО, НЕЧАСТО, НЕ ПЕРЕБИВАТИ

Дбаючи про свою свободу, не слід забувати про свободу і права інших сказати в комфортній атмосфері (без чужого галасу), встигнути це сказати і почути думку і позицію інших. Це принцип поваги і самоповаги.

5 ПРИНЦИП ПЕРСОНІЛІЗАЦІЇ ГОВОРИТИ ВІД СВОГО ІМЕНІ АБО ПОСИЛАЮЧИСЬ НА ДЖЕРЕЛО, НЕ УЗАГАЛЬНЮЮЧИ

Слідування цьому принципу допомагає людині уникати стереотипів в своєму мисленні, мовленні, діях, а також виявляти стереотипність в інших людях. Ми не маємо права говорити, що «всі діти...», «всі люди...», «всі жінки...», «всі чоловіки...». Для цього ми мали би опитати ВСІХ дітей, людей, жінок, чоловіків... і спитати, чи насправді вони так думають чи поводяться.

6 ПРИНЦИП ДОБРОВІЛЬНОСТІ

Кожна людина має право виконати щось або утриматися від виконання. Проте не слід плутати добровільність з пасивністю. Добровільність (як робити, так і не робити) має бути усвідомленою, такою, наслідки якої ми можемо вирахувати і прийняти.

7 ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ

Плітки, довільне переформулювання, обговорення чужих справ є часто причиною або початком конфліктних ситуацій. Відсторонення і уникнення оціночних суджень або, мовою міжнародних документів, «невтручання у внутрішні справи держав» є важливою складовою навчання і виховання.

8 ПРИНЦИП ЧУЙНОСТІ ДО РІЗНОМАНІТНОСТІ

В цьому принципі об'єдналися засадничі цінності програми, які віншують список і пронизують всі попередні.

Спочатку цей принцип мав назву гендерної чуйності і стосувався тільки гендера, як системи ролей, обов'язків, статусів, відносин жінок і чоловіків в кожному суспільстві в кожний час. З часом ми усвідомили, що педагогіка уповноваження має враховувати, що гендерний «розподіл» «народився» першим і має найдовшу історію, але ми маємо враховувати інші «різноманітності», і звертатися до тої, яка є найближчою та/або найболючішою для людини у конкретному випадку – расова, вікова, соціальна тощо.

Чуйність до різноманітності має проявлятися в мові, ставленні до себе та інших, в усіх підходах. Будьмо чуйними до будь-яких узагальнень, які стосуються жіночих і чоловічих ролей в суспільстві!

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Який з принципів Ви виконуєте найчастіше?
- Який з принципів Ви порушуєте найчастіше?
- Від порушення іншими якого принципу ви отримували чи отримуете найбільші неприємності?
- Як вам чи вашим близьким допоміг якийсь з цих принципів?

ПЕРШІ КРОКИ

Ми часто вважаємо сім'ю приватною сферою, притулком від зовнішнього світу, незалежним від того, що відбувається за стінами нашої оселі, але сім'я ніколи не мала такої незалежності. В усі часи сім'я змінювалася залежно від політичних і економічних змін суспільства. Існування сім'ї неможливе без інфраструктури, яка складається з чисельних установ, структурних об'єктів тощо. Робота і сім'я дуже пов'язані. Так само пов'язані і процеси, які відбуваються в сім'ї – стосунки між членами родини, ролі, які вони виконують, моделі, які передають дітям. Сім'я не в стороні від впливу політики, ідеології, економіки та інших факторів.

Сім'я в Україні споконвіку мала сильні традиції рівності, толерантності, шанобливого ставлення до землі, до життя, одне до одного.

*Нащо й клад,
коли в сім'ї лад.*

*Чоловік та жінка –
одна спілка.*

*Мовчок: розбив тато горцюк,
а мати два, та ніхто не зна!*

*Жінка чоловікові
подруга, а не прислуга!*

Хоч ох, та вдвох!

З давніх давен прислів'я відзначали тягар домашньої праці.

*Жіноча робота ніколи
не лягає спати.*

Дитина будь-якої статі мала рівну цінність для родини.

*Сім синів годую,
всім і щастя готую!*

Сім дочок – свій таночок.

Звісно, як тепер, так і раніше сім'ї були різні, а тому не слід ідеалізувати старі часи і лаяти сучасні. І людські риси, і людські емоції існують з давнини.

*Як чоловік жінку не любить,
то й добра лихою буде.*

*Розумна жінка чоловіка із біди
вирятує, а дурна ще втокмачить.*

*Не дай бог коня лінивого,
а чоловіка ревнивого!*

*Як оженився, так зажурився: треба
горшка, миски і колиски.*

*За ледачим чоловіком жінка марніє,
за хорощим – молодіє.*

Такі приклади можна знайти в усіх народів, зокрема, і в тих, що споконвіку живуть на землях України.

Кожен з подружжя зобов'язується ставитися до іншого з гідністю, з добрим супутнім (спілкуванням, співжиттям), попередженням зла, не затримуючи (за змогою) на що інший чи інша має право, без проявів невдоволення при його віддачі – з благодіяння, яке необхідно виконати.

*Шаріат, Енциклопедія права (310/41)
<http://islamforum777.3forum.biz/t1557-topic>*

*Чоловік повинен бути добрим
і справедливим в домі своєму*

(Тора, Бемідбар раба (Числа), 89)

Мати — дерево Батьківщини.

*Крім матери і батька
в світі все можна знайти.*

Лад в сім'ї — добробут.

Кримськотатарські прислів'я

Який висновок можемо зробити? В усі часи в усіх народів є спільні тенденції, але кожна сім'я відрізняється і має особливості. Те ж саме стосується і дітей, і їх виховання. А коли кажуть, що сучасні сім'ї та правила виховання не мають нічого спільного з тим, що було раніше, то це теж не так. Ось кілька різних цитат, яким понад 100 років.

*Повалення материнського права було всесвітньо-
історичною поразкою жіночої статі. Чоловік захопив кермо
правління і в домі, а дружина була позбавлена свого почесного
становища, закабалена, перетворена
в рабу його бажань, у звичайну зброю дітонародження.
Фрідріх Енгельс, 1884, Походження сім'ї, приватної власності і держави.*

*Провінційний чоловік і батько є майже ціл-
ковито недільною інституцією.*

журнал Harper's Bazaar, 1900

Бідолаху батька залишили на холоді за дверима. Йому не виказують особливої поваги.

Джейн Адамс, 1911

Незаконне дитя приносить щастя.

Марко Грушевський, 1906. Дитина у звичаях іруваннях українського народу.

І кумові, і кумі честь і слава однакові, чи то за дівчиною чи за хлопцем будуть кумувати, хіба що за дівчиною кума важніша, а за хлопцем кум.

В цьому часі (три роки) не покладають ніякої різниці між дівчиною і хлопцем, хіба трохи в одежі. І бавляться разом, приміром в «керелеси», в «грудочки» кидаються, а хлопці куклами цікавляться так само, як дівчата мужеським ділом.

Марко Грушевський, 1906. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу.

Без рівності нема шлюбу. Дружина, виключена з усіх інтересів, що займають її чоловіка, чужа їм і не ділить їх з ним – наложниця, економка, нянька, але не дружина в повному, шляхетному значенні слова.

Олександр Герцен, 1812 – 1870

Дружина – не коханка, але друг і супутник життя, і ми завчасно повинні привчитися до думки любити її і тоді, коли вона буде старенькою.

Олександр Белінський, 1811–1848

Сім'ї, як в усьому світі, мають різні індивідуальні особливості.

Лев Толстой, 1828 – 1910

У чому секрет сімейного щастя? Цього ніхто не знає, бо в кожному випадку рецепт свій. Але ми можемо допомогти нашим дітям набути таких знань і навичок, які зроблять їх більш певними в сучасному житті. І розуміння обмежень від гендерних стереотипів є частиною таких знань і навичок.

Сім'я – це духовна єдність і прагматичні справи щодня. Спробуємо в прагматичних справах розібратися і навіть їх порохувати.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

Які ризики чекають, ...

- якщо ми віддаємо перевагу тій чи іншій статі майбутньої дитини?
- Якщо ми купуємо дівчатам виключно іграшки типу ляльок, а хлопцям – технічні іграшки?
- Якщо ми вчимо хлопців «чоловічим» навичкам, а дівчат – «жіночим»?
- Якщо чоловік змалечку не приділяє достатньо уваги вихованню дитини, її інтересам і потребам?

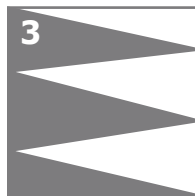
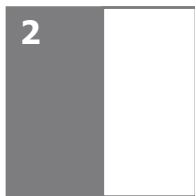
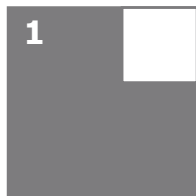
ЗАВДАННЯ

Складемо «фотографію домашнього дня» за однією із прийнятних схем:

<i>години дня/ члени сім'ї</i>	<i>мама</i>	<i>тато</i>	<i>донька, 12 років</i>	<i>...</i>	<i>бабуся</i>
<i>7:00 – 7:30</i>					
<i>...</i>					
<i>...</i>					
<i>23:00 – 23:30</i>					

- Фотографію можна скласти як з життя конкретної родини, так і з вигаданої.
- Зробіть підрахунки, скільки приблизно часу витрачають кожний і кожна з членів родини на різні види домашньої праці і відпочинок.
- Подумайте:
 - Які враження від отриманих «фотографій»?
 - Що можна побачити на цих «фото»?
 - Як розподіляється час на виконання домашньої праці між членами родини?
 - Які висновки можна зробити?

Типи сімей залежно від розподілу домашньої праці

1. Нерівномірний розподіл праці (з перевантаженням одних і недовантаженням інших).

2. Патріархатний (традиційний) розподіл праці (з чітко визначеними видами «жіночих» і «чоловічих» видів праці).

3. Партнерський розподіл праці (з гнучким розподілом праці, який враховує, як ставлення до цієї праці в цілому, так і реальну поточну можливість її виконати).

Духовна єдність у сім'ї – це теж справа всіх членів родини – і жіночої, і чоловічої статі. Турбота про менших і слабших – частина формування такої єдності.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Які матеріальні блага може отримати людина, яка працює поза домом (на роботі), на відміну від тої, що працює тільки вдома («не працює»)?
- Чи можна перерозподілити домашню працю, щоби навантаження на одного члена родини було більш рівномірним?
- На що можна використати час, який вивільниться у тих членів родини, які працювали непропорційно багато вдома?

Сім'ї з нерівномірним та традиційним розподілом відрізняються мало, тобто традиційний розподіл також є, зазвичай, нерівномірним.

Любов, ніжність, турботливість, компетентність, честюлюбство, самоствердження – усе це людські якості, і всі люди – як жінки, так і чоловіки – повинні мати на них рівні права.

Справді, що за дивне уявлення, яке передбачає, що ці емоції мають бути позначені чи то як маскулінні, чи то як фемінні, тоді як вони такі глибоко людські, а жінки й чоловіки так легко виявляють здатність до значно ширшого діапазону почуттів.

Майкл Кіммель

Жоден із чоловіків на смертному ложі ніколи не шкодував про те, що проводив занадто багато часу зі своєю сім'єю

Сенатор Пол Цонгас

Дехто з чоловіків, в силу свого виховання, схильні вважати, що догляд за немовлятами та дітьми старшого віку – справа виключно матерів. Це хибне уявлення. Ви можете бути ніжним батьком і водночас справжнім чоловіком...

Бенджамін Спок

Легше керувати нацією, ніж виховувати чотирьох дітей.

Уїнстон Черчилль

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Які позитивні наслідки можуть бути для чоловіків, які більше залучаються у виховання дітей та інші емоційні аспекти життя родини?
- Які позитивні наслідки можуть бути для жінок, якщо їхні чоловіки більше залучаються у виховання дітей та інші емоційні аспекти життя родини?

Виховання дітей – процес багатогранний, і іграшки є однією з важливих граней. Іграшки, з якими грають діти, розроблені і продаються як «дівчачі» та «хлопчачі». Дівчаткам дають ляльки і лялькові будиночки; хлопці отримують вантажівки і кубики для будування, і їм кажуть, що вони «слабаки», якщо хочуть гратися з дівчачими іграшками. Ці ярлики ідуть, перш за все, від дорослих, хоча, як було відмічено, у віці 2–2,5 років багато хлопчиків віддають перевагу саме лялькам та ляльковим будинкам, і так є не лише зараз, а і сто, і двісті років тому. Хлопці змушені відмовлятися від цього, тому що батьки вважають це дівчачими іграшками. Батьківські реакції дуже швидко сприймаються дітьми, які потім вже демонструють зовсім інші переваги щодо іграшок і ігор.

Реклама, продавчині, продавці та інші агенти соціалізації посилюють ці репліки батьків, й діти вбирають це всюди навколо себе. Іграшки також виглядають як втілення певних емоційних рис, які притаманні чоловікам і жінкам. Але іграшки для дівчаток зазвичай посилюють їхню залежність від інших, а іграшки для хлопців посилюють незалежність і здатність до вирішення проблем.

*Ви гадаєте, що ви просто купуєте іграшку?
Ні, ви проектуєте при цьому людську особистість.*

Сучасний російський психолог Борис Нікітін

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Чи намагалися ви купувати іграшки «відповідно до статі»?
- Чи намагалися ви купувати іграшки «відповідно до іншої статі»?
- Чому важливо, щоби і хлопці, і дівчата мали доступ до різних іграшок?

Сім'я може допомогти нам в самих складних моментах і розділити радість і щастя, але може стати і осердям суму і розпачу. Все залежить від нас.

*Мої сини і чоловік не поділяють домашньої роботи на чоловічу і жіночу. Вміють самі себе обслуговувати.
Я усвідомила, що не є служницею родини.*

Учасниця уповноважувальної освіти

Особисто не займався в цій програмі. Пізнавав на батьківських зборах та по розповіді доньки про уповноважувальну освіту, читав літературу, яку вона приносила додому. Навчився вислуховувати доньку та дружину, не диктувати в сім'ї, а разом планувати.

Батько учасниці уповноважувальної освіти

ШКІЛЬНИЙ ДЗВОНИК

Педагогі і школа також не є нейтральними у впливі на хлопців і дівчат. Вільно чи невільно вони зазвичай підсилюють не лише гендерні відмінності, але й нерівність, яка супроводжує і навіть формує цю відмінність.

Ви думаєте, що школа вчить і дівчат, і хлопців однаково? Ні, і ніколи не вчила? В усьому світі шкільна освіта базується на педагогіці відмінностей або розбіжностей. Така освіта спрямована на те, щоби більше підкреслити існуючі соціальні відмінності між хлопцями та дівчатами, між чоловіками та жінками, ніж знайти подібність, яка могла б усунути такі розбіжності.

Така педагогіка починається до школи вдома та підтримується всім суспільством. Батьки виховують дівчат відмінно від хлопців, бо батьки, родичі, сусіди сприймають дівчат радикально відмінно від хлопців. Ця відмінність базується не на фізіологічних відмінностях, а на соціалізованих, які підміняють фізіологічні. Подивіться в переважну кількість читанок для самих молодших класів – «Мама мила раму» – соціалізація згідно «жіночих» і «чоловічих» ролей продовжується з перших шкільних кроків. Так, продовжується, бо починається вона з народженням дитини.

Очевидно, що дівчата і хлопці відмінні біологічно. Така відмінність, психологічна чи фізична, відображає різницю між статями, жіночою та чоловічою.

Однак, ролі фізіологічні це не те ж саме, що й гендерні ролі. Гендер відповідає різниці між чоловіками та жінками, яка базується на соціо-культурних засадах та знаходиться далеко за фізичними відмінностями. В суспільстві жінки мають тенденцію виконувати ролі та дотримуватися норм, що відрізняються від ролей і норм для чоловіків.

Педагогіка уповноваження дає дівчатам обізнаність щодо їхнього потенціалу, а також можливість повністю реалізувати власні таланти. Педагогіка уповноваження водночас змінює хлопців, їхнє ставлення та оцінки, робить їх соціально відповідальнішими. Зрештою педагогіка уповноваження готує дівчат та хлопців для ролей взаємної підтримки, громадської активності та державного будівництва на засадах саме партнерської моделі стосунків.

Рівність є життєвою потребою людської душі. Вона полягає у визнанні – публічному, загальному, справжньому, реально вираженому настановами та звичаями, що всіх людей належить однаково поважати та шанувати, оскільки повага притаманна людині як такій і не має жодних ієрархій.

Отже, неминучі відмінності між людьми ніяким чином не повинні означати відмінності у мірі пошани.

Симона Вейль

У так званій «жіночій» і «чоловічій» освіті увага приділяється різним аспектам. Мова не йде про роздільну освіту, а лише про акценти в освіті дівчаток і хлопчаків.

В «чоловічій» освіті основний наголос робиться на отриманні навичок позитивного самоствердження. Імідж, який намагаються надати хлопчику, складається з того, що він має бути жорстким, сміливим, самовпевненим, повинен вміти захищати свою родину, дружину, мати. Враховуючи це, ми сприймаємо егоїзм, натиск та інші негативні риси характеру хлопчиків більш спокійно, ніж в дівчаток. Тому чоловіки часто відчувають складнощі у більш зрілому віці у випадках, коли слід бути «слабким», висловлювати почуття (наприклад, заплакати) або сумнів. Їм також буває складно одужати від тяжкої хвороби, швидше знайти роботу в безробітті. І сумна статистика тому підтвердження. Так, серед безробітних, які перестали шукати роботу внаслідок зневіри знайти її, значно більше чоловіків.

Також слід додати, що в «чоловічій» освіті дається більше моделей помітного фізичного насильства, більш прямого насильства, наприклад, навчання різним видам бойового мистецтва замість навчання мистецтву ведення діалогу. І надалі чоловіче насильство більше виправдовується суспільством – «не стримався», «буває – він же чоловік» тощо.

У «жіночій» освіті акцент робиться на набуття навичок спілкування. «Справжня дівчина» повинна вміти слухати, бути м'якою, податливою. Вона також не повинна самостверджуватися, кидатися у вічі, їй слід поводитися так, як цього хочуть інші, бути красивою, доступною для інших, альтруїсткою. Така готовність до згоди і слухняності може мати і погані наслідки для дівчат, коли вони можуть стати жертвами насильства, зокрема, сексуального, але патріархатне суспільство навіть в такому випадку може їх засудити. Від дівчат більше чекають уваги, виконавчої дисципліни, підтримки, ніж розвитку своїх ідей, лідерства.

До «жіночої» освіти долучають більше моделей незримого, непрямиго насильства. Наприклад, вдарити, штовхнути вважається не дуже жіночим, а познуватися з колежанки у словесній формі, наприклад, плітками – «дуже жіноче».

Хоча останнім часом багато чого змінилося в порівнянні з минулим, проте ми до сих пір можемо знайти перераховані вище моделі виховання. Тому шляхи до ненасильства в чоловіків і жінок можуть мати дещо інші акценти. **ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ:** більший розвиток комунікативних навичок. **ДЛЯ ЖІНОК:** робота над формуванням позитивної самооцінки.

Розвиваючи уповноважувальну освіту, не слід боятися, що місце авторитарної освіти заступить хаос і вседозволеність. Ненасильницька освіта так само далека від антиавторитарної,

так званої «вільної» освіти (де дитина часто перетворюється на тирана), так і від авторитарної (де тиран – доросла людина). Ненасильницька освіта існує як **третій шлях**.

Ідеї навчання багато в чому зобов'язані існуванням ідеям бразильського вихователя Паоло Фрейре:

- Освіта повинна спиратися на потреби людей та на їх життєвий досвід.
- Освітній процес є процесом обміну та діалогу чи відображення та дії.

Цей підхід базується на переконанні, що люди ефективніше вчаться, коли цінується їхнє власне знання та спроможність щось зробити, а також, коли вони здатні поділитися та проаналізувати власний досвід в комфортному для них середовищі.

«*Людина має коріння через реальну, активну та природну участь в існуванні спільноти, яка зберігає живими деякі скарби минулого й деякі передчуття майбутнього.*

Симона Вейль

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Як ви ставитеся (заохочуєте чи критикуєте) до дітей, які проявляють бажання набувати таких знань і навичок, які зазвичай патріархатне суспільство приписує іншій статі?
- Які наслідки для людини може мати заборона в доступі до таких знань і навичок?

Знання, цінності, ставлення, норми і переконання, засвоєні в результаті освітнього процесу в школі, але не включені до змісту офіційного навчального плану, знаходяться під ненавмисним впливом як самої організації шкільного життя, так

і зовнішніх факторів. Такі «неписані правила» називаються прихованим навчальним планом. Це поняття вперше було введено американським педагогом Пилипом Джексоном.

Прихований навчальний план містить, зокрема, складові, які відображають і гендерні відмінності:

- організація самої установи, гендерні відносини на роботі, гендерна стратифікація педагогічної професії;
- зміст предметів;
- стиль викладання.

Ці три виміри прихованого навчального плану відображають існуючі стереотипи і підтримують гендерну нерівність. Організація навчальних закладів – це саме приміщення; колектив, який в ньому працює; система правил міжособистісної комунікації. Зміст навчального плану відображається, зокрема, в сексизмі підручників і поведінки педагогів.

Стиль викладання, який базується на змагальності, а не на співпраці, і заохочує саме до такого стилю, посилює гендерну стратифікацію, обмежуючи можливості як хлопців, так і дівчат. Прихований навчальний план вчить дітей, що їхня роль у житті означає «знати своє місце і тихо сидіти на ньому».

2008 року в журналі «Наука» (Science) була надрукована стаття: проводився однаковий математичний тест в 40 різних країнах з 15-річними підлітками. Було залучено 15 тисяч осіб. Тест показав, що відмінності в області математики залежать від статі і індексу емансипації жінок, який було підраховано в різних країнах залежно від законодавства в сфері контрацепції, розлучень тощо. Наприклад, в країнах, де індекс емансипації був невисоким, наприклад, в Туреччині, Кореї, Італії, спостерігаються більші розбіжності в успішності з математики. А в таких країнах як Норвегія, Швеція

чи Ісландія такої різниці вже не спостерігали. Між цими полюсами знаходяться Португалія, Франція, Польща.

Джерело:

Luigi Guiso et al Universites de Firenze et de Chicago,
Science, vol 320, 2008.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Які прояви прихованого навчального плану ви знайшли в підручниках?
- Чи робили вам в дитинстві зауваження в школі, що ви хочете займатися не тим, чим треба дівчині чи хлопцю?
- Чи була у вас в дитинстві мрія, яка не вкладалася в рамки «як треба чоловіку» чи «як треба жінці»?
- Чи вдалося вам все-таки реалізувати цю мрію?

Школа й педагоги, які прагнуть до кожної дитини мати індивідуальний підхід, назавжди залишаються в серці людини. Вони допомагають навіть тоді, коли шкільні роки залишаються далеко позаду. Ми можемо це зробити.

НА РОБОТУ ПОТРІБНІ

Індустріалізація покликала з дому спочатку чоловіків, а потім і жінок. Наприкінці 19 століття навіть в таких країнах як США поза домом працювали лише 2% жінок, сьогодні в Україні економічно активними є більше половини жінок. Коли чоловіки масово «вийшли з дому», виховання стали вважати виключно жіночим покликанням, а батьківство стало втрачати свою значущість. Хоча така ситуація не лишилася непоміченою, економіка вимагала свого.

Особливо масово це сталося, коли індустріалізація виробництва стала вимагати більшої концентрації робочих рук в одному місці, і місцем таким був не дім. Процес «виходу з дому» чоловіків теж не був простим і безболісним. Згадаймо цитату, яку ми вже бачили в розділі про сім'ю.

*Бідолаху батька залишили на холоді за дверима.
Йому не виказують особливої поваги.*

Джейн Адамс, 1911

Але для жінок процес виходу подекуди триває і зараз. І не має значення, що конкретна жінка зробила в своєму житті. Марі Кюрі описують радше як помічницю її чоловіка, а не як блискучу науковицю й лауреатку Нобелівської премії, якою вона в дійсності була.

Для гендерних бар'єрів на ринку праці придумали навіть різноманітні порівняння.

«Скляна стеля», «липка підлога», «скляний підвал» – так називають специфічні прояви дискримінації проти жінок і чоловіків на робочому місці.

Жінки опиняються між двох вогнів – між «скляною стелею» і «липкою підлогою», які чіпляють їх внизу і не дають сягнути верхівки.

«**Липка підлога**» – це низькі зарплати, які мало лишають шансів піднятися вище.

«**Скляна стеля**» стосується більше стереотипів, які не створюють начебто помітних бар'єрів для просування, але й не дають рухатися вперед.

«**Скляний підвал**» кидає чоловіків на найризикованіші та найнебезпечніші роботи (Ст.43 Конституції). Понад 90% усіх смертних випадків, пов'язаних із професією, трапляються з чоловіками.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- На яких роботах працює більше жінок і чоловіків?
- На яких рівнях працює більше жінок і чоловіків?
- Що заважає жінкам працювати там, де вони бажають, а чоловікам – доглядати дітей?

Одні питання мають прості відповіді, інші – однозначних відповідей не мають, але ж існують і зовсім інші позиції – «жінки, геть з роботи в сім'ю!» Але чи можливе це сьогодні? Чи реальне?

...я переконаний, що для жінки важливо бути фінансово незалежною, це правда. Не обов'язково бути, так званою, успішною, але не просити копійки на колготи і бути впевненою в тому, що завтра ти не будеш думати, чим прогодувати дітей. Це важливо.

Учасник уповноважувальної освіти

Раніше чоловік роздумував, чи зможе він дозволити собі одружитися; тепер він роздумує, чи може він прожити без дружини, яка працює.

Карл Еллстам

Чому і вчені, і практики сьогодні все наполегливіше стверджують, що організації, компанії, суспільства, де є неопределеність осіб однієї статі в якомусь з секторів або щаблів, приречені на меншу ефективність своєї роботи?

Тому що різний досвід і жінок, і чоловіків однаково важливий і корисний для розвитку виробництва, його ефективності, перспектив. Часом, це набуває несподіваних проявів.

Лауреатка Нобелівської премії в галузі цитогенетики Барбара МакКлінток прийшла до свого відкриття шляхом, відмінним від того, яким йшли чоловіки, які розглядали концепцію ієрархічно впорядкованих стосунків елементів клітини. МакКлінток встановила помилковість уявлення, що кожною клітиною керує «головна молекула» і зробила висновок, що в клітині діють складні взаємодії між молекулами, які швидше є горизонтальними, ніж вертикальними.

Але такі приклади стосуються не лише відомих і визначних осіб. В повсякденному житті можна знайти безліч ситуацій, коли буде діяти «правило МакКлінток».

Уявимо молоду фермерську сім'ю, яка має чітко розподілені ролі в сім'ї на жіночі і чоловічі. І ось ця сім'я вирішила купити насіннєву картоплю, щоби посадити її, припустимо, на 300 га землі. Їдуть вони на базар, а перед нами питання: які якості картоплі будуть важливі для дружини і для чоловіка, якщо вони будуть базуватися на їх щоденних традиційних гендерних ролях? Тобто чоловік як добувач, а жінка – як хранителька домашнього вогнища. Чоловік, певно, буде картоплю садити, доглядати і збирати. Тоді йому важливо, щоби

картоплю було легко посадити, мало зусиль доглядати, щоби колорадський жук її не їв, зібрати було просто і зберігати без втрат. Для дружини важливо, щоби картопля була смачна в різних стравах, не шкідлива, привабливо виглядала, бо вона відповідає за приготування їжі та здоров'я родини.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Чи можна сказати, що якийсь погляд важливіший?
- Чи зустрічаємо ми такі паралелі в інших сферах життя?

А тепер задамо собі питання – чиї підходи більше використовує товарне виробництво? Так звані, «чоловічі». Генномодифіковані продукти народилися саме внаслідок однобічного погляду на багатостороннє життя.

ЗАВДАННЯ

Спробуйте за таким же сценарієм проаналізувати:

- благоустрій в місті та селі;
- користування лісом;
- соціальні програми тощо.

*Плодами праці користуються
і чоловіки, і жінки, тому і одні,
і інші мають право ці плоди
створювати.*

ГОЛОСУЄМО «ЗА»...

Діти вирости, вивчилися, працюють. Що ще? Вирішили стати політиками. Виборче право у нас на рівних мають і жінки, і чоловіки. Мають давно. Але чи рівно використовують?

*У Верховній Раді VII скликання (початок роботи – грудень 2012 року) близько 10% жінок. В середньому в парламентах у світі 20,4% відсотки жінок. Україна знаходиться на 115 місці з 138 парламентів, в яких загалом є жінки.
Жінкам кар'єра дається важче, бо в них нема дружини, яка штовхала би їх вперед.*

Яніна Іпохорська

Може, жінки не активні, не хочуть чи не беруть участь в політиці?

Жінка творить історію, хоча історія запам'ятовує лише імена чоловіків.

Генріх Гейне

На місцевому рівні % жінок коливається в межах 20 – 40%. Але масштаби рішень, що приймаються, на місцевому і національному рівні не можна порівняти. Можливо, їхня участь не потрібна?

Відсутність слабкої статі в російській дипломатії може стати слабким місцем нашої зовнішньої політики.

Володимир Путін

Жінки, мир та безпека: час підвищити обізнаність та активізувати зусилля щодо виконання в повному обсязі Резолюції Ради безпеки ООН №1325 (30/09/2008)

Брюссель, 17 вересня 2008 р.

За ініціативи Беніти Ферреро-Вальднер, Комісара ЄС з питань зовнішніх відносин та Європейської політики сусідства, понад 40 видатних лідерок, які працюють у сфері політики, бізнесу та громадянського суспільства, звернулися до Генерального секретаря ООН, Пан Гі Муна, з проханням провести у 2010 році зустріч на міністерському рівні задля оцінки ходу виконання Резолюції Ради безпеки ООН №1325 «Жінки, мир та безпека». Ця ініціатива стала продовженням конференції «Жінки: стабілізуючи небезпечний світ», що об'єднала більше 40 видатних жінок-лідерок з усіх кінців світу за запрошенням Комісара ЄС Беніти Ферреро-Вальднер у Брюсселі у березні 2008 року.

Як зазначила Комісар Ферреро-Вальднер: «Під час нашої конференції у березні ми взяли на себе зобов'язання звернути увагу на особливу незахищеність жінок перед загрозою безпеці, докласти зусиль, аби збільшити роль жінок у врегулюванні конфліктів та активізувати діалог з тими урядами та лідерами країн, що скептично ставляться до необхідності розширення умов для реалізації прав жінок. Сьогодні ми діємо спільно, прагнучи повного виконання резолюції ООН №1325 – ключового документа у досягненні цих цілей».

Пані Ферреро-Вальднер також додала: «Цілі резолюції Ради безпеки ООН №1325: збільшити роль жінок у забезпеченні миру, врегулюванні конфліктів на всіх рівнях, включити гендерні аспекти до мирних угод, вивчити вплив конфліктів на жінок, захистити їх від сексуальної експлуатації та покарати осіб, винних у сексуальній експлуатації жінок, – сьогодні є такими ж актуальними, як і у 2000 році, коли їх було вперше погоджено. Але, не дивлячись на певні зрушення, обсяг роботи все ще залишається величезним. Саме тому ми вважаємо, що виконанню Резолюції треба надати нового імпульсу, об'єднавши лідерів країн з усього світу, аби вони могли знову взяти на себе відповідальність за досягнення цих цілей».

Може, жінки не вміють бути політиками чи роблять це гірше?

Будь-яка жінка, яка розуміє проблеми, що виникають при управлінні домом, може зрозуміти проблеми, що виникають при управлінні країною.

Маргарет Тетчер

Жінка народжується і залишається вільною і має рівні з чоловіком права. Жінка має право зійти на гільйотину; вона також повинна мати право зійти на трибуну.

Олімпія де Гуж

проект «Декларації прав жінки громадянки»

Головне – не те, як виглядає жінка-лідер, а те, що вона робить. І як вона допомагає іншим жінкам стати успішними.

Комісар Європейського

Союзу Вівіан Редінг

Насправді жінки активні, їхня участь політиці потрібна, жінки є не гіршими за чоловіків політиками, але безліч перешкод на їхньому шляху заважає повному представництву жінок у політиці. 2005 року Верховна Рада України прийняла Закон про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Подумайте, які ризики для жінок і чоловіків несе вислів «Дім чоловіка – світ, світ жінки – дім»?
- Що заважає і що допомагає жінкам просуватися в політику?
- Що нового може принести жінка в політику?

ІНФОРМАЦІЯ НЕ БУВАЄ НЕЙТРАЛЬНОЮ

Телевізійна комерційна реклама – потужний чинник впливу. Рекламні передачі пов’язують гендерні ролі з найважливішими ролями дорослих людей, які діти і молодь виконуватимуть у майбутньому. Сповнені авторитету голоси, які радять, що вам купити, – майже всі чоловічі, на підставі чого діти можуть зробити висновки про те, хто виступає в ролі експертів. Пов’язуючи матеріальну вигоду з гендерними ролями, рекламні передачі дають важливий урок: якщо ви споживатимете цей продукт, ви зможете стати такого роду чоловіком і жінкою.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Чи знаєте ви рекламу, де жінка виступає в якості експерта техніки?
- Чи знаєте ви жінок, які є експертами у техніці?
- Чи знаєте ви чоловіків, які разом з дружиною доглядають своїх дітей?
- Чи знаєте ви рекламу, яка зображує таких чоловіків?

Телебачення, фільми та інші ЗМІ призвичаюють тих, хто споживає їхню продукцію, до культури, яка приймає та очікує насильство. У широкомасштабному дослідженні насильства на телебаченні у США 1998 року чотири групи експертів систематично відстежували показ насильства на телебаченні. Ними встановлено, що насильство переважає на екранах (61% всіх передач містили певні ознаки насильства), воно часто лишається непокараним, а людина не відчуває розкаяння. Насильство часто виправдовується, майже половина випадків (43%) подається в гумористичному стилі.

ЗАВДАННЯ

- Спробуйте відстежити передачі на одному каналі протягом дня і здійснити моніторинг – скільки передач із загального числа та яка тривалість часу із загальної тривалості має елементи насильства.
- Якщо ви зробите це на кількох каналах, то зможете побачити – чи є якась тенденція залежно від каналу.
- Здійсніть також моніторинг мультфільмів.

Українське суспільство вже призвичаїлося до реклами, яка супроводжується сексизмом. Сподіваючись досягти максимального бізнесового ефекту, рекламисти використовують у телероликах та на бігбордах, на шпальтах газет і журналів зображення оголених жінок. А ще додають текст, який привертає увагу вульгарним присмаком. Мовляв, реклама може комуся і не сподобатися, але поза увагою точно не залишиться!

Багато кому це вкрай не подобається. Громадська організація «Інформаційно-консультативний жіночий центр» вирішила подивитися на справу під іншим кутом і запропонувала двічі на рік відзначати «Дні гендерної рівноваги». Були визначені дати – 22 березня і 22 вересня, коли день дорівнює ночі. На нашу думку, в цьому є велика символічність. Тож саме в ці дні ми почали вручати гендерні відзнаки тим артефактам, які утверджують гендерну рівність. Ми вирішили, що відзначати слід не окремих осіб чи організації, а результати їхньої діяльності.

Вже невдовзі колеги «підкинули» нову ідею: якщо є герої та героїні, мають відзначатися й антигерої та антигероїні. Погані вчинки теж не повинні залишатися непоміченими. І це підштовхнуло нас до запровадження гендерної антивідзнаки. На думку спала певна аналогія: є сезони моди, які дарують свято і натхнення, добрий настрій і кохання. А є отрута, яка роз’їдає суспільство, додає йому нетолерантності та зверхності, фобій і ненависті. Отже, наша антивідзнака отримала назву «Отрута сезону».

Після започаткування антивідзнаки «Отрута сезону» активізувалася робота колишнього Міністерства у справах сім'ї, молоді і спорту саме в царині протидії гендерній дискримінації. Свого часу Міністерство підтримало ідею нашої громадської організації щодо створення експертної ради, яка б розглядала скарги за фактами гендерної дискримінації. Туди можна подати скаргу на факти, які ви розглядаєте як такі, що обмежують або створюють привілеї жінкам чи чоловікам – як всім, так і окремим їх категоріям.

Ця рада, тепер при Міністерстві соціальної політики, вже надала експертні висновки щодо кількох рекламних продуктів сексистського характеру і зазначила, що вони не відповідають принципу рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Було надано перші конкретні рекомендації органам влади, як на законодавчому рівні, так і на рівні реалізації законодавства і моніторингу його дотримання. Тобто, від слів уже перейшли до діла.

До ініціативи приєдналися Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда–Україна» та Гендерна стратегічна платформа. Ваша небайдужість може зробити вагомий внесок в очищення нашого простору від фактів, зображень тощо, які принижують людську гідність і негативно впливають на молоді незміцнілі душі.

Світ медіа створює стереотипи, наприклад, про те, що жінка обов'язково повинна обирати між сім'єю і кар'єрою. І зовсім не показує приклади щасливих успішних жінок, у яких є і сім'я, і кар'єра.

Шеріл Сендберг

Виконавча директорка Фейсбук

Наша небайдужість може вплинути на те, щоби світ, в якому живемо ми, наші діти, рідні й близькі, став чистіше, світліше, добріше, вчив цьому й надавав відповідні приклади.

СВІТ ВІЛЬНИЙ ВІД НАСИЛЬСТВА

Лише за минулі три десятиліття проблема насильства щодо жінок, а тепер і гендерного насильства як ширшого явища, стала предметом обговорення політичними діячами, особами, які визначають політику, фахівцями – як на національному, так і на міжнародному рівні.

В Україні діє спеціальний закон «Про попередження насильства в сім'ї», прийнятий 15 листопада 2001 року. Але цей закон не охоплює всі ситуації з насильством, його впровадження не завжди задовільне.

Насильство в домашній сфері має багато форм. Хлопчики можуть бути жертвами сексуальної і фізичної агресії. Немічні члени сім'ї і особи похилого віку вразливі перед насильством удома. Трапляється, чоловіки потерпають від насильства з боку своїх дружин. Проте переважна більшість потерпілих від домашнього насильства – жінки і дівчата.

З 34773 звернень стосовно насильства в сім'ї, що надішли протягом першого півріччя 2011 року до відповідних органів влади, 31119 звернень надійшли від жінок, 3454 від чоловіків та 200 від дітей.

*Важко скласти щастя чоловіка,
прирікаючи на страждання жінку.*

Віктор Гюго

*Жінка є перша людська істота,
що потрапила в рабство.*

Август Бебель

Якщо би я народилася чоловіком, то підкорила би Європу.

Народившись жінкою, я виснажила енергію на суперечки з долею і ексцентричні витівки.

Марія Башкирцева

Заборонено чоловіку бити свою дружину, і повинен (заплатити) їй відшкодування, якщо завдав шкоди.

І, якщо він звичний часто її бити і ганьбити прилюдно, примушують його дати їй розлучення.

Рабин Ор заруа,

частина 3, постанови

по Баба Кама 141, знак 161

Якщо ви знаєте, що поруч відбувається насильство, не будьмо байдужими.

**0 800 500 335
386**

Національна гаряча лінія з попередження насильства в сім'ї, торгівлі людьми та гендерної дискримінації (з мобільних телефонів безкоштовно);

0 800 500 225

Національна дитяча гаряча лінія

www.internetbezpeka.org.ua

Електронна гаряча лінія з протидії дитячій порнографії в Інтернеті
Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна»

МІФИ І ФАКТИ ПРО НАСИЛЬСТВО ПРОТИ ЖІНОК

МІФ 1. Зараз домашнє насильство – явище рідкісне. Воно залишилося в минулому, коли звичаї були жорстокішими, а жінки вважалися власністю чоловіків.

ФАКТ. Сімейне насильство – явище дуже поширене в наш час. У багатьох країнах фахівці з юриспруденції та адвокати, які спеціалізуються на захисті прав жінки, вважають, що домашнє насильство посідає одне з провідних місць серед тих видів злочинності, свідчення про які рідко доходять до правоохоронних органів.

МІФ 2. Жінка, якби хотіла, завжди могла піти від чоловіка-кривдника. Якщо вона не йде, побиття приносить їй задоволення.

ФАКТ. Є багато причин, які заважають жінкам покинути кривдника: сором розповісти стороннім про те, що відбулося; страх, що кривдник ще більше лютуватиме та битиме частіше; економічна залежність; брак дружньої участі та фінансової допомоги; відсутність притулку. Але частіше діє сукупність причин.

МІФ 3. Жінки, яких вдома б'ють, неосвічені та некваліфіковані робітниці.

ФАКТ. Б'ють як жінок, які роблять блискучу кар'єру, так і фабричних робітниць та домогосподарок. Фах та ділові успіхи жінок не впливають на поведінку кривдників.

МІФ 4. Домашнє насильство – нове явище, яке породили сучасні економічні та суспільні зміни, які прискорюються темпом життя та новими стресами.

ФАКТ. Звичай бити дружину такий же старий, як і шлюб. Як інші форми насильства, так і ця має довгу історію.

МІФ 5. Жінки поводяться непомірковано – одягають короткі спідниці, пізно ходять вулицями. Цим вони заохочують чоловіків до сексуальних домагань.

ФАКТ. Упереджене ставлення склалося в суспільстві проти жінок. Чоловіки також страждають від насильства, але їх ніхто не питає, як вони були одягнуті чи чому поверталися пізно додому.

МІФ 6. Жінки самі запрошуються на те, щоб їх побили – як своїм ставленням, так і поведінкою. Вони заслуговують на побиття, бо не слухаються чоловіка, або роблять щось «не так».

ФАКТ. Це поширене переконання свідчить про те, що проблема побиття жінок соціальна: вона в гендерних стереотипах, які з дитинства прищеплюються людям. Такі погляди свідчать ще й про те, що наше суспільство безпосередньо пов'язує шлюб та право власності, секс і жорстокість. Жодна людська істота не заслуговує на побиття, однак у житті той, хто ображає, завжди знайде виправдання своїм діям, незалежно від поведінки жертви.

МІФ 7. Якщо жінку побили – вона на це заслуговує.

ФАКТ. Насильники втрачають самоконтроль із внутрішніх причин, а не внаслідок того, що жінка зробила щось не так, як слід. Ніхто не заслуговує на побиття.

МІФ 8. Закон забезпечує достатній захист жінкам-жертвам.

ФАКТ. Закон щодо цього традиційно слабкий. Поліція усього світу віддає перевагу утриманню від втручання до «сімейного з'ясування стосунків» або «приватної справи». В законодавстві багатьох країн відсутні спеціальні статті, які передбачають відповідальність за домашнє насильство. Юрисдикція більшості країн розглядає домашнє насильство як змагання двох сторін, які мають однакову силу (хоча це не так – кривдник, як правило, сильніший як соціально, так і юридично та економічно). В багатьох країнах зґвалтування дружини не підпадає під категорію підкарних дій. Багато суддів вважають побиття дружини природною складовою сімейного життя.

ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Чи думали ви колись так, як згадується в якомусь з міфів?
- Як можуть зашкодити такі міфи потерпілим від насильства?
- Як такі міфи шкодять кривдникам?

*Протидіяти насильству
не просто, але коли ми робимо це разом,
результати будуть кращими.*

ВСЕСВІТНЯ КАМΠΑНІЯ «16 ДНІВ ПРОТИ НАСИЛЬСТВА»

25.11–10.12

Основні дати кампанії:

25.11 – Міжнародний день боротьби з насильством по відношенню до жінок;

29.11 – Міжнародний день захисників прав жінок;

01.12 – Міжнародний день боротьби зі СНІДом;

02.12 – Міжнародний день боротьби за відміну рабства;

03.12 – Міжнародний день людей з особливими потребами;

05.12 – Міжнародний день волонтерів;

06.12 – Міжнародний день пам'яті жертв Монреальських вбивств;

09.12 – Міжнародний день боротьби з корупцією;

10.12 – Міжнародний день прав людини.

*Насильство залишає сліди
на довгі роки, воно травмує
і тих, хто від нього потерпає,
і тих, хто його скоює, і тих,
хто спостерігає. В наших силах
зробити хоча б малий крок
для його зупинення.*

**Зупинимо
насильство
разом!**

ПІСЛЯМОВА

Хтось може сказати, що партнерські сім'ї не застраховані від конфліктів, розлучень, розчарувань. Це правда. Проте в сім'ях, які побудовані на засадах поваги, толерантності, партнерства, люди так само гідно намагаються справлятися з проблемами.

Хтось може сказати, що людина сама нічого не може змінити, і все залежить від зовнішніх причин. Справді, зовнішні обставини бувають дуже сильними, але людина теж може багато – усунути перешкоди чи побудувати їх перед собою.

*Якщо бажаєте, щоби світ змінився, –
самі станьте цими змінами.*

Мохандас Карамчанд Ганді

*Там, де існує несправедливість для однієї лю-
дини, там несправедливість для всіх.*

Мартін Лютер Кінг

Жінки і чоловіки, якщо вони повною мірою матимуть можливості розвивати себе і світ навколо, зможуть зробити багато доброго і для себе, і для дітей, і для суспільства в цілому.

Жінки – більшість, яка існує на правах меншості.

Лайза Кремер

*Важливо знати, що багато стереотипів, які сторіччями
панували в суспільстві, сьогодні вже розвінчані.*

*Якщо ми подивимося на дослідження, яке стосується
розподілу зон, що відповідають за мову, що проводилося
з 1995 по 2009 роки з двома тисячами учасниць
і учасників, можна зробити висновок, що нема різниці
в розподілі зон, відповідальних за спілкування в мозку між
чоловіками і жінками. З урахуванням великої
кількості тих, хто пройшли тест, ця різниця зникає.*

Висновок: різниця між індивідами однією статі така ж, як різниця між індивідами різної статі.

Пережиті нами життєві досвіди повністю можуть змінити роботу нейронів в корі головного мозку, ви можете зрозуміти важливість соціального, культурного оточення в розвитку особистості.

При народженні немовлятко не знає, якої воно статі. Воно має це поступово дізнатися з розвитком свого мозку і, окрім того, це йому пояснять батьки.

З 2 років дитина може ідентифікувати себе як істоту чоловічої чи жіночої статі. Проте задовго до цього віку дитині вже створили певні умови для підкреслювання статевої приналежності. Їй дають іграшки для хлопчиків чи дівчаток, ставлення дорослих більш толерантне до дівчаток, ніж хлопчиків. В дівчаток рожева кімната, в хлопчиків блакитний одяг. І тому ще не знаючи про себе – хто я – дитина вже знає, що вона хлопчик чи дівчинка.

*Катрін Відаль, нейробіолог,
директорка з наукових досліджень*

*Інституту Пастера,
кавалер ордена Почесного легіону, 2009*

Пам'ятаймо, що рівні права та можливості жінок і чоловіків не руйнують наш світ, а роблять його більш різноманітним, більш кольоровим, більш сталим. Є багато традицій, які ми знаємо, шануємо і несемо їх в майбутнє, але треба також співміряти їх з реаліями дня сьогоднішнього.

Ті, хто, звертаючись до старого, здатні відкривати нове, гідні бути вчителями

Конфуцій

Світ відкритий кожному і кожній.

Ромське прислів'я

*Три речі є до вподоби Богу і людям: згода братів,
милосердя до ближніх і згода між чоловіком та дружиною.*

Петро Могила

*Хороше суспільство може бути створене лише
чоловіками і жінками, які виховані так, щоби стати
розумними в своїх почуттях, думках і діях, щоби не мати
потягу до брехні чи злочинів і користуватися простою
і гідною мовою правди.*

Р. Оуен

Відмінність між жінками і чоловіками є, як є відмінності між всіма людьми – на різноманітності тримається світ. Але дуже важливо, щоби ця відмінність не стала підставою для нерівності. Кожен і кожна з нас можуть вплинути і впливають або на процес формування нерівності, або рівності.

*Замислимося над своїм впливом
та зробимо правильний вибір.*

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Як навчитися будувати своє власне життя, життя своїх дітей і дітей загалом на засадах рівності?	6
8 принципів співпраці і ненасильства	8
Перші кроки	14
Шкільний дзвоник	23
На роботу потрібні	29
Голосуємо «ЗА».....	33
Інформація не буває нейтральною	36
Світ вільний від насильства	39
Міфи і факти про насильство проти жінок	41
Всесвітня Кампанія «16 Днів проти насильства»	44
Післямова	45

Інформаційно-консультативний жіночий центр

ПОГОВОРИМО ПРО МАЙБУТНЄ

Писала – **Олена Сулова**

Збирали ідеї, матеріали, цитати – **Наталка Бочкор, Софія Буртак, Ольга Дунєбабіна, Маріанна Євсюкова, Тетяна Ісаєва, Ольга Калашник, Єлизавета Кузьменко, Катерина Левченко, Марина Легенька, Валентина Мудрик, Леся Нечипоренко, Ліза Рай, Марина Руденко, Анастасія Савенок, Олександр Савенок, Олена Семіколенова, Ярослава Сорокопуд, Катерина Черепаха, Алла Чигрин**

Читала і давала рекомендації – **Олена Козієвська**, головний консультант Комітету Верховної Ради з питань освіти і науки

Ілюстрації і макет – **Марія Чорна**

Підписано до друку 11.02.2013. Зам. № 896.

Формат 148×210 1/16. Папір крейдований.

Гарнітура Times. Друк офсетний.

Умов.-друк. арк. 3,0. Обл.-видав. арк. 1,4. Наклад 2500.

Друкарна видавництва ФОП Москаленка О. М.

web-сторінка: alpha-print.at.ua

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців:

Серія ДК №3304 видано Держкомтелерадіо України 28.10.2008 р.

